

POSTANOWIENIE

Dnia 25 lipca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Matras

po rozpoznaniu w sprawie **A. E.**
skazanego wyrokiem łącznym
na posiedzeniu w dniu 25 lipca 2023 r.
kasacji prokuratora na korzyść skazanego
od wyroku Sądu Apelacyjnego w P.
z dnia 22 lutego 2023 r., sygn. akt II AKa 287/22
zmieniającego w części wyrok łączny Sądu Okręgowego w P.
z dnia 11 sierpnia 2022 r., sygn. akt III K 199/22
na podstawie art. 531 § 1 k.p.k. w zw. z art. 523 § 3 k.p.k.

p o s t a n o w i ł:

1. kasację prokuratora pozostawić bez rozpoznania;
2. wydatkami postępowania kasacyjnego obciążyć Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

A. E. został skazany prawomocnymi wyrokami:

I. Sądu Rejonowego P. z dnia 14 grudnia 2020 r. (prawomocny dnia 23 marca 2021 r.) w sprawie o sygn. akt III K 718/20 za przestępstwo z art. 278 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. popełnione w dniu 22 lutego 2020 r. na karę roku pozbawienia wolności; wyrokiem dokonano zaliczenia na poczet orzeczonej kary pozbawienia wolności okres zatrzymania od 09 marca 2020 r. godz. 17:40 do dnia 11 marca 2020 r. godz. 16:25, ponadto orzeczono środek kompensacyjny solidarnie w kwocie 5.500,00 zł;

II. Sądu Rejonowego P. z dnia 7 czerwca 2021 r. (prawomocny dnia 3 sierpnia 2021 r.) w sprawie o sygn. akt III K 775/20 za przestępstwo z art. 278 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. popełnione w dniu 21 kwietnia 2020 r. na karę 6 miesięcy pozbawienia wolności; wyrokiem dokonano zaliczenia na poczet orzeczonej kary pozbawienia wolności okres zatrzymania od 21 czerwca 2020 r. godz. 15:20 do 22 czerwca 2020 r. godz. 16:55;

III. Sądu Okręgowego w P. z dnia 28 grudnia 2021 r. (prawomocny dnia 5 stycznia 2022 r.) w sprawie o sygn. akt III K 488/21 za przestępstwa z art. 280 § 2 k.k. w zw. z art. 64 § 2 k.k. i art. 191 § 1 k.k. popełnione w dniu 9 maja 2021 r. na karę łączną 5 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności; wyrokiem dokonano zaliczenia na poczet orzeczonej kary pozbawienia wolności okresu faktycznego pozbawienia wolności od dnia 12 czerwca 2021 r. godz. 23:00 do dnia 23 czerwca 2021 r. godz. 23.00 (postanowienie z dnia 14 lutego 2022 r. - k. 560 akt III K 488/21) oraz orzeczono środek kompensacyjny w kwocie 75,00 zł i 300,00 zł.

Wyrokiem łącznym z dnia 11 sierpnia 2022 r., w sprawie III K 199/22, Sąd Okręgowy w P. na podstawie art. 85 § 1 i 2 k.k. i art. 86 § 1 k.k. połączył kary pozbawienia wolności orzeczone wobec A. E. wyrokami opisanymi wyżej w punktach I, II, III i wymierzył mu karę łączną 6 lat pozbawienia wolności; na poczet orzeczonej kary łącznej pozbawienia wolności zaliczył skazanemu okresy rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawach podlegających łączeniu, nadto na podstawie art. 576 § 1 k.p.k. wyroki podlegające połączeniu w zakresie nie objętym wyrokiem łącznym - pozostawił odrębnemu wykonaniu. Wyrok zawiera także orzeczenie o kosztach postępowania i wynagrodzeniu obrońcy z urzędu.

Apelację od wyroku łącznego na niekorzyść skazanego złożył prokurator. Zarzucił w apelacji obrazę przepisów prawa materialnego, to jest art. 85 § 1 k.k., polegającą na objęciu węzłem kary łącznej kar orzeczonych wyrokiem Sądu Okręgowego w P. z dnia 28 grudnia 2021 r. o sygn. III K 488/21, w sytuacji gdy nie zaistniał realny zbieg przestępstw, co spowodowało, że orzeczenie nie odpowiada prawu.

Stawiając ten zarzut skarżący wniósł o zmianę wyroku poprzez:

„ 1. *połączenie kar pozbawienia wolności orzeczonych wobec A. E. wyrokami Sądu Rejonowego P. z dnia 14 grudnia 2020 roku w sprawie o sygn. akt III K*

718/20 oraz Sądu Rejonowego P. z dnia 7 czerwca 2021 roku w sprawie o sygn. akt III K 775/20 i wymierzenie A. E. kary 1 (jednego) roku i 3 (trzech) miesięcy pozbawienia wolności,

2. zaliczenie skazanemu na poczet orzeczonej kary łącznej rzeczywistego okresu pozbawienia wolności w sprawie Sądu Rejonowego P. z dnia 14 grudnia 2020 roku w sprawie o sygn. akt III K 718/20 oraz Sądu Rejonowego P. z dnia 21 czerwca 2020 roku w sprawie o sygn. akt III K 775/20,

3. pozostawienie wyroku Sądu Okręgowego w P. z dnia 28 grudnia 2021 roku o sygn. akt III K 488/21 do odrębnego wykonania.”

Wyrokiem z dnia 22 lutego 2023 r. w sprawie II AKa 287/22 Sąd Apelacyjny w P. zmienił zaskarżony wyrok łączny w ten sposób, że uchylił punkty 1, 2 i 3 zaskarżonego wyroku; na podstawie art. 85 § 1 k.k. i art. 86 § 1 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. połączył wymierzone skazanemu wyrokami: Sądu Rejonowego P. w sprawie o sygn. akt III K 775/20 oraz Sądu Okręgowego w P. w sprawie o sygn. akt III K 488/21 kary pozbawienia wolności i wymierzył A. E. karę łączną 5 lat i 3 miesięcy pozbawienia wolności; na podstawie art. 572 k.p.k. umorzył postępowanie o objęcie karą łączną kary pozbawienia wolności wymierzonej skazanemu wyrokiem Sądu Rejonowego P. w sprawie o sygn. akt III K 718/20. Nadto zaliczył skazanemu na poczet wymierzonej mu niniejszym wyrokiem kary łącznej okresy rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawach podlegających połączeniu (pkt I tiret trzeci), w pozostałym zakresie zaskarżony wyrok utrzymując w mocy (pkt II). Orzekł także o kosztach postępowania i wynagrodzeniu obrońcy z urzędu (pkt III i IV).

Kasację od powyższego wyroku wniósł Prokurator Rejonowy P., który zaskarżając wyrok w całości **na korzyść skazanego** postawił zarzut **rażącego** i mającego istotny wpływ na treść wydanego wyroku naruszenia przepisów prawa karnego materialnego, a mianowicie art. 81 ust. 2 ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19, polegające na jego niezastosowaniu i objęciu wyrokiem łącznym kar pozbawienia wolności prawomocnie orzeczonych po dniu 24 czerwca 2020 roku, przy zastosowaniu art. 4 k.k., pomimo, że brak było ku temu podstaw, a w o konsekwencji naruszenie art. 85

§ 1 k.k. i art. 86 § 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym po dniu 24 czerwca 2020 r., polegającego na objęciu węzłem kary łącznej wyroku Sądu Rejonowego P. w sprawie o sygn. III K 775/20 oraz Sądu Okręgowego w P. w sprawie o sygn. III K 488/21 i wymierzeniu A. E. kary łącznej 5 (pięciu) lat i 3 (trzech) miesięcy pozbawienia wolności, w sytuacji gdy nie zaistniał realny zbieg przestępstw, co spowodowało, że orzeczenie nie odpowiada prawu.

Wskazując na powyższe uchybienie prokurator wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w P. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasację prokuratora jako niedopuszczalną z mocy ustawy należało pozostawić bez rozpoznania (art. 523 § 3 w zw. z art. 531 § 1 k.p.k.).

W myśl art. 523 § 2 k.p.k. strona może wnieść kasację **na korzyść** jedynie w razie skazania oskarżonego za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania, zaś **niekorzyść** wyłącznie w przypadku uniewinnienia albo umorzenia postępowania, chyba że zachodzi jedno z uchybień wymienionych w art. 439 § 1 k.p.k. (art. 523 § 4 pkt 1). Tymczasem w swojej kasacji prokurator, pomimo deklarowanego przez niego kierunku kasacji „na korzyść skazanego”, podniósł zarzut, którego uwzględnienie prowadziłoby do pogorszenia sytuacji skazanego, co oznacza, iż ta kasacja skierowana jest w rzeczywistości na niekorzyść skazanego, a przecież wyrokiem łącznym orzeczono karę pozbawienia wolności. Już w tym miejscu wskazać należy, że w konsekwencji prawomocnego wyroku skazany ma orzeczoną karę łączną 5 lat i trzech miesięcy pozbawienia wolności w efekcie połączenia kar orzeczonych wyrokami wskazanymi w pkt 2 i 3 części wstępnej wyroku sądu pierwszej instancji, a zatem w sprawach III K 775/20 Sądu Rejonowego P. oraz III K 488/21 Sądu Okręgowego w P. W sprawie III K 718/20 Sądu Rejonowego P. (wyrok w pkt 1 części wstępnej wyroku sądu pierwszej instancji) skazany odbył już karę roku pozbawienia wolności, i fakt ten stanowił podstawę do umorzenia postępowania w tym zakresie w pkt I tiret drugi w wyroku sądu odwoławczego. Z tych okoliczności wynika zatem, że skazany obecnie – uwzględniając trzy skazania badane w procedurze wyroku łącznego – ma do odbycia łącznie 6 lat i trzy

miesiące pozbawienia wolności (5 lat i trzy miesiące orzeczone przez Sąd Apelacyjny w P. w sprawie II AKa 287/22 oraz odbyta kara roku pozbawienia wolności w sprawie III K 718/20). Zarzut kasacji prokuratora – formalnie kierowanej jako kasacja na korzyść – ma zaś prowadzić do orzeczenia kary łącznej co do kar orzeczonych wyrokami w pkt 1 i 2 części wstępnej wyroku sądu pierwszej instancji oraz umorzeniu postępowania w odniesieniu do wyroku opisanego w pkt 3 – a zatem wyroku, którym orzeczono karę 5 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności. Kierując się zasadami wymiaru kary łącznej według prokuratora (według stanu prawnego od dnia 24 czerwca 2020 r.) oznaczałoby to, że skazany musiałby odbyć karę pozbawienia wolności w minimalnym wymiarze 6 lat i siedmiu miesięcy pozbawienia wolności, albowiem musiałby odbyć w całości karę 5 lat i sześciu miesięcy orzeczoną wyrokiem Sądu Okręgowego w P. w sprawie III KK 488/21 (do tego skazania bowiem zachodziłaby podstaw do umorzenia postępowania na podstawie art. 572 k.p.k.), a także karę co najmniej roku i miesiąca pozbawienia wolności (art. 86 § 1 k.k. w brzmieniu od 24 czerwca 2020 r.) za zbieg przestępstw opisanych wyrokami w pkt 1 i 2, czyli w sprawach III K 718/20 oraz III K 775/20. Konsekwencje takiego rozstrzygnięcia kasacji są niekorzystne dla interesu procesowego skazanego, co czyni kasację niedopuszczalną.

Z tych powodów konieczne było pozostawienie kasacji bez rozpoznania.

Na marginesie tej sprawy nie sposób jednak poczynić kilku uwag krytycznych do procedowania obu orzekających w sprawie sądów, jak i prokuratora, który w tej sprawie wnosił apelację. Ostatnie zmiany ustawowe w latach 2015-2020 w zakresie procedury orzekania kary łącznej rzeczywiście powodują niejednokrotnie trudności w ustaleniu właściwego stanu prawnego, który winien kształtować sytuację prawną skazanego w procedurze orzekania kary łącznej. Rzecz jednak w tym, że w tej sprawie takich skomplikowanych stanów nie było, a zarówno Sąd Okręgowy w P. jak i – co stanowi nieczęsty przykład na poziomie sądów apelacyjnych – Sąd Apelacyjny w P. dopuścili się dość oczywistych błędów prawnych.

Po pierwsze, bezsporne jest, że wszystkie ujęte w części wstępnej wyroku sądu pierwszej instancji wyroki skazujące uprawomocniły się już po dniu 23 czerwca 2020 r., a zatem po wejściu w życie ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym

skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (Dz. U. z 2020 r. poz. 1086 - dalej ustawa covidowa). Skoro tak, to na mocy art. 81 ust. 2 ustawy covidowej należało stosować regulacje rozdziału IX ustawy Kodeks karny w brzmieniu obowiązującym od dnia 24 czerwca 2020 r., a zatem – reguły określające zbieg przestępstw uzależniony od wydania pierwszego wyroku skazującego (te zasady, które obowiązywały także do 30 czerwca 2015 r.). Nie było tu żadnej materii do stosowania **art. 4 § 1 k.k. w zakresie wyboru stanu prawnego** w dacie orzekania, albowiem miała zastosowanie reguła kolizyjna z art. 81 ust. 2 wskazanej ustawy. Dopiero gdyby w kilku podlegających ocenie prawomocnych skazań co najmniej jedna z kar podlegających ocenie w płaszczyźnie kary łącznej, uzyskała status kary prawomocnie orzeczonej przed 24 czerwca 2020 r. lub po dniu 23 czerwca 2020 r. (czyli doszło do sytuacji, w której uprawomocniły się kary zarówno przed 24 czerwca 2020 r., jak i po dniu 23 czerwca 2020 r.) to wówczas do ustalenia jaki stan normatywny określa reguły łączenia kary łącznej konieczne byłoby stosowanie art. 4 § 1 k.k. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 października 2021 r., I KZP 2/21, OSNK 2021, z. 11-12, poz. 44). Tymczasem, sąd pierwszej instancji orzekał na podstawie stanu prawnego obowiązującego do dnia 23 czerwca 2020 r., choć żadna z podlegających ocenie w tej płaszczyźnie kar nie uprawomocniła się przed 24 czerwca 2020 r. a sąd ten stwierdził, iż kierował się regulacją art. 81 ust. 1 i 2 ustawy covidowej (rubryka 2 uzasadnienia wyroku). Nie sposób więc zrozumieć na jakiej podstawie przyjął, że te przepisy nakazują zastosowanie stanu prawnego z daty przed 24 czerwca 2020 r. Przy braku jakiejkolwiek argumentacji można byłoby oczywiście rozważać, czy takie – sprzeczne z art. 81 ust. 2 ustawy covidowej – określenie reguł orzekania o karze łącznej (na stan prawny przed 24 czerwca 2020 r.) nie jest efektem stosowania art. 4 § 1 k.k. w tzw. drugim kroku, a zatem w układzie, gdy po ustaleniu stanu normatywnego w dacie orzekania (tu miałyby zastosowanie reguły intertemporalne z art. 81 ustawy covidowej), sąd musi określić, czy istniał bardziej korzystny stan prawny w dacie popełnienia tych czynów, za które orzeczono kary podlegające łączeniu według zasad opisanych w rozdziale IX ustawy - Kodeks karny w kształcie ustalonym według reguł z art. 81 ustawy covidowej. Trzeba bowiem dostrzec, że wybór stanu prawnego, który określa

zasady łączenia kar w karę łączną jest wprowadzie uzależniony – zgodnie z art. 81 ust. 1 i 2 ustawy covidowej – od daty prawomocności kar zawartych w pojedynczych wyrokach ale nie zamyka jeszcze oceny, czy rzeczywiście to według reguł określonych przez te przepisy (czyli przepisy rozdziału IX k.k. do 23 czerwca 2020 r. lub po tej dacie) będą kształtowane kary łączne w wyroku łącznym. Trzeba pamiętać bowiem, że art. 4 § 1 k.k. ma zastosowanie w procedurze orzekania kary łącznej a zgodnie z tym przepisem ocenie podlega stan prawny z daty orzekania oraz z daty popełnienia przestępstwa, za które orzeczono karę podlegającą ocenie w procedurze wyroku łącznego (por. np. uchwała składu 7 sędziów SN z dnia 28 listopada 2013 r., I KZP 13/13, OSNKW 2013, z. 12, poz. 100; wyroki SN: z dnia 17 stycznia 2013 r., II KK 84/12, OSNKW 2013, z. 5, poz. 43; z dnia 7 listopada 2014 r., II KK 284/14, OSNKW 2015, z. 3, poz. 27; z dnia 9 stycznia 2015 r., IV KK 224/14; z dnia 10 czerwca 2020 r., IV KK 739/18). Gdyby tak spojrzeć na pryzmat oceny jaki – w konsekwencji zastosowania art. 4 § 1 k.k. – stan prawny ma być zastosowany w odniesieniu do tych trzech skazań, to wobec popełnienia czynów w lutym oraz kwietniu 2020 r. (w sprawach III K 718/20 oraz III K 755/20), mógłby sąd pierwszej instancji rozważać także regulacje, które obowiązywały przed 24 czerwca 2020 r. Rzecz w tym, że w ogóle takich rozważań nie ma.

Z kolei w apelacji prokurator słusznie dopatrując się tego, że wszystkie skazania uprawomocniły się już po 23 czerwca 2020 r. zamiast wskazać na naruszenie art. 81 ust. 2 ustawy covidowej, to sformułował zarzut obrazy art. 85 § 1 k.k., w istocie oparty na wadliwym wyborze przez sąd pierwszej instancji stanu normatywnego w dacie orzekania. Trafnie przy tym prokurator wskazywał, że przecież w tej sprawie wszystkie skazania były prawomocne już po 23 czerwca 2020 r., a zatem wybór stanu prawnego określającego reguły kształtowania kary łącznej winien zostać oparty na regulacji obowiązującej od 24 czerwca 2020 r., co w konsekwencji, według tej regulacji, oznaczało, iż wyrok Sądu Okręgowego w P. w sprawie III K 488/21 nie spełniał warunku z art. 85 § 1 k.k.

Po drugie, niezrozumiałe jest także stanowisko Sądu Apelacyjnego w P. Sąd ten – nie dostrzegając wszakże, że Sąd Najwyższy już ponad rok wcześniej zajął stanowisko co do art. 4 § 1 k.k. w relacji do art. 81 ustawy covidowej (wskazane

wcześniej postanowienie wydane zostało w październiku 2021 r. w sprawie I KZP 2/21) – obszernie zajął się kwestią art. 4 § 1 k.k. w płaszczyźnie art. 81 ustawy covidowej (wywody na stronie od 3 do 11 uzasadnienia wyroku), nie dostrzegając, iż przecież wszystkie kary uprawomocniły się po 23 czerwca 2020 r., a sam w uzasadnieniu wyroku podkreślił, iż regulacja z art. 4 § 1 k.k. może mieć zastosowanie tylko do takiej sytuacji, gdy doszło do tzw. „mieszanej” daty prawomocności, której nie regulował art. 81 ustawy covidowej (str. 6 uzasadnienia); takiego układu zaś nie było, co zresztą sam wcześniej opisał na stronie 5 uzasadnienia wyroku. Już z tego można wywodzić, że Sąd Apelacyjny w P. sporządzając uzasadnienie sam nie dostrzegał wewnętrznej jego sprzeczności w najistotniejszej warstwie. Podsumowując, obszerne dywagacje co do art. 4 § 1 k.k. w zakresie tzw. „mieszanej” prawomocności, były zupełnie chybione (niezrozumiałe), skoro wszystkie skazania miały jeden stan prawomocności, tj. po dniu 23 czerwca 2020 r. (por. strona 10 uzasadnienia wyroku, gdzie wskazano, że były różne daty prawomocności skazań, a na stronie 5, iż były prawomocne po dniu 23 czerwca 2020 r.). Po trzecie, wybierając stan prawny przed 24 czerwca 2020 r. Sąd Apelacyjny orzekł karę łączną w wymiarze 5 lat i trzech miesięcy, chociaż zgodnie z art. 85 § 2 k.k. obowiązującym w tym stanie prawnym, to kara 5 lat i sześciu miesięcy pozbawienia wolności orzeczona jako kara łączna w sprawie III K 488/21, wytyczała granice najniższej możliwej kary łącznej (przepis ten sąd zresztą przywołał na stronie 11 uzasadnienia wyroku). Z naruszeniem zatem tego przepisu orzeczona została kara łączna, ale w tym zakresie nie wniesiono kasacji na niekorzyść w trybie art. 521 § 1 k.p.k. Można jedynie dodać, że fragment uzasadnienia na stronie 5 (ostatni akapit) mógłby stwarzać wrażenie, iż jednak sąd odwoławczy ustalenie stanu normatywnego na stan przed 24 czerwca 2020 r. wywodzi z dat popełnienia czynów objętych postępowaniem, jednak dalsze, niezwykle niejasne i wewnętrznie niespójne wywody, stanowią zaprzeczenie tej tezy, skoro dalsze rozważania dotyczyły tzw. „mieszanej” prawomocności skazań.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji

[as]

[M.S.]

